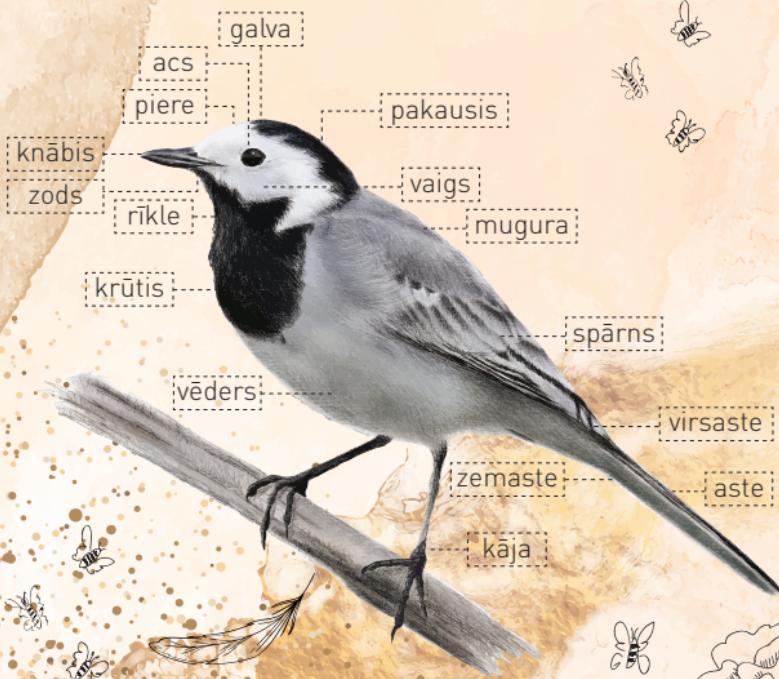

40
SUGAS

Mans pirmais putnu noteicējs

ĪSS CELVEDIS PUTNU IEPAZĪŠANĀ LATVIJĀ

Latvijas Ornitoloģijas biedrība

2020

Pirmie soli putnu vērošanā

Sāc putnu vērošanu ar tavā apkārtnē sastopamo sugu iepazīšanu un atpazišanu. Sākumā iepazīsti tos putnus, kurus redzi ikdienā. Vai spēj tos visus identificēt?

Putnus vērot var arī bez palīgierīcēm, taču tu patiesām pamānīsi, cik skaisti ir putni, ja skatīsies uz tiem ar binokli. Noderīgs ir līdzpaņems vai elektroniski pieejams putnu noteicējs. Bieži putnus identificēt palīdz arī videoieraksti, ko var veikt ar telefonom un pēc tam mājās apskatīties. Savukārt piemērotās mobilajās lietotnēs, piemēram, "Dabasdati", vari reģistrēt savus novērojumus un dalīties informācijā ar citiem, kā arī atzīmēt svarīgas piezīmes.

Kad ieraugi putnu, pievērs uzmanību tā izmēram, kaut vai salīdzinot ar citu sev zināmu putnu, piemēram, zvirbuli, balodi, vārnū vai stārkī. Tad izpēti ķermeņa formu un apspalvojuma krāsu. Pievērs uzmanību arī putna knābim, kas var pastāstīt par putna barības ieguvies paradumiem.

Aplūko putnu un apdomā, vai tam ir kāda īpaša uzvedības vai izskata pazīme, piemēram, cekuls, zila mugura, nemītīga klanīšanās vai pat kīršu kauliņu lobīšana. Tieši tā var būt īstās putna sugars noteikšanas atslēga. Īpašs var būt ne tikai izskats vai uzvedība, bet arī putna lidojums un balss.

Nem vienmēr vērā vietu, kur putns sastaps, jo arī tā var palīdzēt precīzāk noteikt putna sugu. Vai tas ir dārzs, parks, mežs, lauks, ezers, jūra, purvs vai cita vieta. Daļa putnu sastopami tikai konkrētās dzīvesvietais, un citās tos gandrīz nekad nesastapsi.

Ja vēlies precīzi noteikt putna sugu, ir vērts novērojumu pie rakstīt, putnu neiztraucējot, to nofotografēt, uzskicēt vai uzzīmēt. Noderīgi ir arī ierakstīt putna balsi. Pēcāk, balstoties uz saviem novērojumiem, var meklēt līdzinieku putnu noteicējā.

ATCERIES!

Netramdi un lieki netraucē putnus, saudzējot arī to dzīvesvietu. Turklāt neatzīmirsti, ka dabā visas putnu sugars ir vienlīdz nozīmīgas!

BALTĀ CIELAVA

Motacilla alba

VAI ZINĀJI?

Baltā cielava ir ne tikai Latvijas Ornitoloģijas biedrības simbols, bet arī Latvijas nacionālais putns.

PAZĪMES

- balta piere un galvas sāni
- balta vēderpuse
- pelēka mugurpuse
- melna aste ar baltām malām
- melna galvas virsa, pakausis, rīkle un zods

Kad jaunie putni sāk ceļot, to galva, vaigi un dažkārt arī kakls mēdz iekrāsoties dzeltenīgi, mulsīnot putnu vērotājus.

PAUGURKNĀBJA GULBIS

Cygnus olor

VAI ZINĀJI?

Paugurknābja gulbis, kas mīt gan ezeros un dīkos, gan jūrā, gan upēs, bet neprot nirt, ir lielākais putns Latvijā.

PAZĪMES

- oranži sarkans knābis ar melnu pamatu
- knābim izteikts paugurs
- balto krāsu iegūst ap piecu gadu vecumu
- garš, slaids kakls
- melnas kājas
- zālēdājs, kas plūc zāli zem ūdens

Visai agresīvs un dusmīgs putns, kas savu attieksmi izrāda, izplešot spārnus un šnācot.

ZIEMĒLU GULBIS

Cygnus cygnus

VAI ZINĀJI?

Ziemeļu gulbis ir skaļakais no Eiropas gulbjiem un agresīvākais, cīnoties par ligzdošanas vietu.

PAZĪMES

- balts apspalvojums
- citrondzeltens knābis ar melnu galiņu
- melnas kājas
- peldot kakls izsliets taisni
- jaunie putni – brūnpelēki ar sārtiem knābjiem

Ziemeļu gulbis ligzdu būvē no ūdensaugiem un sakneņiem ūdenstilpēs: ierasti uz salīnām zem krūma vai koka vai arī sēklī samērā atklāti.

MEŽA PĪLE

Anas platyrhynchos

mātīte

Tēviņš

VAI ZINĀJI?

Vasarās meža pīļu tēviņi ir līdzīgi mātītēm, jo ir zaudējuši izteiksmīgo un košo apspalvojumu.

PAZĪMES

- knābis mātītei – oranžbrūns, tēviņam – dzeltens
- mātītei – brūnganpelēks, raibumots apspalvojums
- tēviņam – pelēks apspalvojums
- tēviņam – spīdīga, tumša galva
- oranžas kājas

Barojoties gan ar augu lapām un dzinumiem, gan ar vabolītēm, spārēm, gliemjiem, meža pīle parasti nenirst.

KĪVĪTE

Vanellus vanellus

VAI ZINĀJI?

Kīvītes, aizstāvot savu perējumu, mēdz būt izteikti agresīvas. Var uzbrukt pat vārnām.

PAZĪMES

- uz galvas melnbalts raksts
- melns, šaurs cekuls
- melna rīkle un krūtis
- tumši spārni ar metālisku spīdumu
- apali spārni, kas lidojot švīkst
- rūsgana zemaste

Kīvītes ir tie gājputni, kas ierodas vienī no pirmajiem un aizlido vieni no pēdējiem.

ZIVJU GĀRNIS

Ardea cinerea

VAI ZINĀJI?

Zivju gārņa knābis līdzinās izcili asam duncim, ar kuru putns spēj meistarīgi izmaksķerēt zivi.

PAZĪMES

- lidojot kaklu izliec S veidā
- ass, dzeltens knābis
- zilpelēki balts apspalvojums
- garas kājas
- tumša svītra kakla priekšpusē
- virs acs tumša josla, kas pārtop cekulā

Zivju gārnī ligzdo kolonijās, ko visbiežāk veido kokos: tur veidotās ligzdās par mazuļiem rūpējas gan mātīte, gan tēviņš.

DZĒRVE

Grus grus

VAI ZINĀJI?

Dzērve ēd dzērvenes? Jā, ogas tai garšo, taču dzērve ir visēdāja un labprāt mielojas ar kukaiņiem, ūdensaugiem, abiniekiem un citām "uzkodām".

PAZĪMES

- liels, pelēks putns
- viens no garākajiem putniem Eiropā
- augumā ap 120 cm
- spārnu plētums līdz pat 220 cm
- slaidas kājas – purvu un mitrāju bradātājas
- īsa aste
- "viltus" aste: pagarinātas, noliekušās spārnu spalvas
- sarkano laukumu uz galvas neklāj apspalvojums

Spārni grezni izplešas, kad dzērves metas dzērvju riesta dejā ar kaismīgiem saucieniem. Dzērvju klaigas ir līdzīgas trompetes skaņām.

SUDRABKAIJA

Larus argentatus

VAI ZINĀJI?

Sudrabkaijas ir lieli un ļoti trokšķaini putni, kuri sastopami pārsvārā piejūras pilsētās un ciemos, kur labprāt ligzdo uz ēku jumtiem.

PAZĪMES

- dzeltens knābis
- sarkans punkts uz apakšknābja
- balta galva, kakls un ķermēņa apakšpuse
- gaiši zilganpelēka mugura un spārnu virspuse
- melni spārnu gali ar baltumiem pašos galiņos
- kājas no bāli rozā līdz bāli dzeltenām
- peldplēves starp pirkstiem

Sudrabkaija pieauguša putna spalvu tērpu iegūst trīs gadu vecumā, pakāpeniski no gaiši pelēka jaunā putna pārtopot baltā pieaugušā sudrabkaijā.

LIELAIS KĪRIS

Larus ridibundus

VAI ZINĀJI?

Lielais kīris ir sabiedrisks putns, kas ligzdo kolonijā un parasti uzturas baros.

PAZĪMES

- tumšbrūna galva (no attāluma izskatās melna)
- balts pusriņķis ap aci
- gaiši zilganpelēka virspuse
- melni garāko lidspalvu gali
- tumši sarkans knābis
- tumši sarkanās kājas
- balts laukums uz spārnu ārmalām, viegli pamanāms lidojumā

Lai izpatiktu mātītei, tēviņš tai atrīj barību.

PEĻU KLIJĀNS

Buteo buteo

VAI ZINĀJI?

Peļu klijāns ir visbiežāk sastopamais plēsīgais putns Latvijā, kurš lidojot plivinās uz vietas, lai saskatītu medījumu, un planējot tur spārnus lēzena V burta veidā.

PAZĪMES

- brūna galvas virsa
- tumši pelēkbrūns appspalvojums
- līks knābis
- gari, plati spārni
- gaiši laukumi spārnu apakšpusē
- šķērssvītraina aste
- tumši spārnu gali
- dzeltenas kājas bez spalvām
- pāri krūtīm U veida gaiša līnija

Lai izpelnītos mātītes apbrīnu, peļu klijānu tēviņš veic akrobātisku lidojumu: uzlido augstu debesīs un tad strauji pikē lejup līdzas virzienā, griežoties pa spirāli.

VISTU VANAGS

Accipiter gentilis

VAI ZINĀJI?

Vanagus viegli atpazīt pēc to lidojuma:
plivina spārnus –
planē – plivina
spārnus – planē.

PAZĪMES

- brūna mugurpuše
- gara aste
- īsi, noapaļoti spārni
- tumši ausu laukumi
- gaiša uzacu svītra un dzeltenas acis
- spēcīgas, dzeltenas kājas bez appspalvojuma
- gaiši pelēka vēderpuse un spārnu apakša ar šķērssvītrām

Vistu vanags prot veikli manevrēt starp koku zariem, ēkām un citiem šķēršļiem.

DIŽRAIBAIS DZENIS

Dendrocopos major

VAI ZINĀJI?

Dzeja mēle var būt pat trīs reizes garāka par dzeja knābi. Šāda mēle ir lielisks palīgs, lai varētu veikli nokert kukaiņu kāpurus zem koka mizas.

PAZĪMES

- sarkans pakausis
- garš, smails, pelēkzils knābis
- zemaste sarkana
- balts vēders
- melnbalti spārni
- galvas virsa melna
- plati, noapaļoti spārni

TĒVIŅŠ

MĀTĪTE

Dižraibais dzenis ir biežāk sastopamā dzeju suga Latvijā.

MELNĀ DZILNA

Dryocopus martius

VAI ZINĀJI?

Melnā dzilna ir lielākais Latvijas dzenis: divreiz lielāka par dižraibo dzeni.

PAZĪMES

- melns apspalvojums
- bāli dzeltenas kājas
- tēviņam sarkana galvas virsa
- mātītei sarkans laukums tikai uz pakauša
- bāli dzeltens knābis ar tumšu galu

Melno dzilnu dēvē par "lietussārga sugu", jo tās kaltajos dobumos ligzdo vairākas retas un apdraudētās putnu sugas.

LAUKU BALODIS

Columba palumbus

VAI ZINĀJI?

Lauku balodis ir vislielākais balodis Eiropā un visbiežāk sastopamais balodis Latvijā.

PAZĪMES

- pelēks apspalvojums
- tumšsārta vēderpuse
- balts laukums kaklam abos sānos
- melna, plata josla astes galā
- tumša virsaste
- tumša spārnu apakšpuse
- balti pusmēnesveida laukumi uz spārniem, kas uzkrītoši lidojumā

Lauku balodim ir raksturiga dziesma ar pieczilbīgu dūdošanu ar šādu atveidojumu "puspūr' - olu - piedēj'", puspūr' - olu - piedēj', tukss".

MĀJAS BALODIS

Columba livia domestica

VAI ZINĀJI?

Mājas balodis ir pieradināta klinšu baloža forma: šis putns ir atkarīgs no cilvēka un tādēļ sastopams vien tur, kur ir cilvēks.

PAZĪMES

- pelēkzils apspalvojums
- melnas, garas joslas uz spārniem
- metālisks spīdums kaklam sānos
- uzkrītoši balta virsaste
- baltas spārnu apakšpuses

Lielākā daļa putnu dzer paceļot galvu tā, lai šķidrus notečētu lejā, savukārt baloži ūdeni dzer iemērcot knābi ūdenī un iesūcot to tieši guzā. Guzā veidojas biezi izdalījumi, ko dēvē par putna pienu, ar ko var barot mazuļus.

MĀJAS ZVIRBULIS

Passer domesticus

mātīte

VAI ZINĀJI?

Mājas zvirbulim patik ne tikai ūdenspeldes, bet arī smilšu peldes. Putns atrod smilšainu vietu, ietupstas iedobē, apbērdams spalvas ar smiltēm. Tas palīdz atbrīvoties no parazītiem.

PAZĪMES

- melna rīkle
- spēcīgs knābis
- pelēcīga vēderpuse
- brūngani raiba mugurpuse
- pelēka galvas virsa (tēviņš);
brūna galvas virsa (mātīte)

Zvirbuļi ir sabiedriski putni – tiem patik uzturēties bariņos, un ierasti tie dzīvo cilvēku tuvumā, neatkarīgi no tā, kurā pasaules vieta tie mīt.

LAUKU ZVIRBULIS

Passer montanus

VAI ZINĀJI?

Viena gada laikā lauku zvirbulis var izperēt un izaudzināt mazuļus trīs reizes.

PAZĪMES

- kastanbrūna galvas virsa
- kastanbrūns pakausis
- īss, resns knābis
- pelēcīgi vaigi ar melniem plankumiem
- melna rīkle
- melns sejas laukums

Lauku zvirbulis līdzinās mājas zvirbulim: lauku zvirbulim ir brūngana galvvirsa un melni plankumi uz pelēkbaltaiem vaigiem, bet mājas zvirbulim – galvvirsa un vaigi ir pelēki.

BEZDELĪGA

Hirundo rustica

PAZĪMES

- krēmīgi balta vēderpuse
- gara, dziļi šķelta aste
- gari, melni spārni
- sarkanbrūna pierē un zods
- zili melna mugurpuse
- no apakšpuses redzama balta svītra uz astes

Bezdelīgas gadu no gada mēdz atgriezties savā vecajā no dubļiem būvētajā ligzdā un atjaunot to. Ligzdo lielākoties telpās.

VAI ZINĀJI?

Bezdelīga spēj barot mazuļus lidojumā.

MĀJAS ČURKSTE

Delichon urbicum

VAI ZINĀJI?

Ligzdu mājas čurkste būvē no dubļiem un māla, bet tās iekšpusi izklāj ar spalvām un mīkstiem dabas “būvmateriāliem”.

PAZĪMES

- melna mugura
- balta virsaste
- īsa aste ar seklu šķēlumu
- sniegbalts vēders
- balta pazode

Mājas čurkstes ligzda ir slēgta: ar mazu, šauru ieeju pie ligzas augšmalas, savukārt bezdelīgas ligzai, kas arī top no dubļiem, ir valēja augšmala.

SVĪRE

Apus apus

VAI ZINĀJI?

Svīre ir labākā lidojotāja pasaulē, jo gandrīz visu mūžu pavada lidojumā – tā gan ēd, gan dzer, gan vāc materiālus ligzdai, gan guļ lidojumā. Un lidojumā arī pārojas.

PAZĪMES

- melni brūns apspalvojums
- gari, šauri sirpjveida spārni
- šķelta aste
- ļoti īss knābis
- uz pazodes mazs, gaišs laukumiņš
- ītas kājas

Ja svīre nosēžas zemē un vairs nevar pacelties spārnos, tā ir jāpamet gaisā, lai palīdzētu tai atsāktu lidojumu.

MELNAIS MEŽASTRUZDS

Turdus merula

VAI ZINĀJI?

Melnais mežastrazds mīt ne tikai mežos, bet arī dārzos. Tas ir ļoti mīlēts putns izcili skaistās un bagātīgās dziesmas – melodiskas svilpošanas – dēļ, īpaši pavasaros.

PAZĪMES

- oranždzeltens knābis
- dzeltenīgs acs gredzens
- samērā gara aste
- melns, spīdīgs apspalvojums (tēviņš), brūns apspalvojums (mātīte)

Te viņš

Neligdo būrišos, bet pats būvē ligzdu pārasti ļoti zemu, piemēram, uz celma, nolūzuša koka stumbra, arī nelielā eglītē vai paegļu krūmā.

SARKANRĪKLĪTE

Erithacus rubecula

VAI ZINĀJI?

Pa ziemu dzied un savu teritoriju aizsargā arī sarkanrīklīšu mātītes. Nelielā skaitā sarkanrīklītes ziemo arī Latvijā.

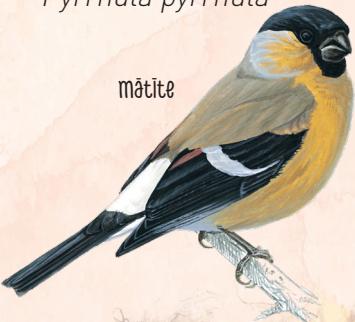
PAZĪMES

- balta vēderpuse
- burkānkrāsas krūtis
- melnas acis
- pelēkbrūna mugurpuse
- brūni spārni
- netīri balta zemaste
- pelēkzili galvas sāni

Sarkanrīklīte ligzdo zemu: celmu spraugās, zem saknēm, grāvmalās, reizēm pat kādā vecā puķupodā vai vasarnīcā atstātā zābakā.

SVILPIS

Pyrrhula pyrrhula

mātīte

VAI ZINĀJI?

Svilpi mēdz saukt arī par sarkankrūtīti.

Tēviņš

PAZĪMES

- spēcīgs knābis un krūtis
- iespāids, ka svilpim "nav kakla"
- melna galvas virsa un pazode
- melni spārni ar baltu svītru
- pelēka mugurpuse un melna aste
- tēviņam spilgti rozā vēderpuse, balta lejasdaļa
- mātītei sārti pelēka vēderpuse

Neligzdo būrišos, bet pats būvē ligzdu pārasti ļoti zemu, piemēram, uz celma, nolūzuša koka stumbra, arī nelielā eglītē vai paegļu krūmā.

PACEPLĪTIS

Troglodytes troglodytes

VAI ZINĀJI?

Vienam no mazākajiem Latvijas putniem – paceplītim – ir pārsteidzoši skaļa un melodiska dziesma, pēc kuras visvieglāk šo putnu atpazīt.

PAZĪMES

- maziņš putns ar rūsganbrūnu apspalvojumu
- uzkrītoši gaisā uzslieta aste
- rūsganbrūns apspalvojums ar tumšiem raibumiem
- gaiša svītriņa virs acs
- tumši brūnas šķērssvītras uz spārniem

Pavasarī tēviņš būvē vairākas lōdveida ligzdas, nereti izgāztu koku saknēs, lai mātīte varētu izvēlēties sev tīkamāko vietu ģimenes ligzdīnai.

ZELTGALVĪTIS

Regulus regulus

VAI ZINĀJI?

Zeltgalvītis ir mazākais putns Latvijā (tikai 9 cm), savukārt ziemā, lai nenosaltu, putnam teju visu laiku jābarojas.

PAZĪMES

- olīvzaļgana ķermeņa virspuse
- bāli pelēka apakšpuse
- tumšāki spārni baltiem galiem
- divas melnas svītriņas uz galvas
- mātītēm spilgti dzeltens, tēviņiem oranžs kronis uz galvas

Ja zeltgalvītim ir divi perējumi, tad, kamēr mātīte perē otrā perējuma olas, tēviņš rūpējas par pirmā perējuma mazuļu barošanu.

ZILZĪLĪTE

Cyanistes caeruleus

VAI ZINĀJI?

Zilzīlīte ir ļoti spēcīgs putns, kas spēj izdzīvot pat skarbos apstākļos.

PAZĪMES

- spilgti zila galvas virsa
- balti vaigi
- melna acu svītra
- dzeltena vēderpuse
- zili spārni
- iezālgana mugurpuse
- zila aste

Jaunajiem putniem, kurus zilzīlīte baro ar kāpuriem, galvas virsa ir pelēcīga, nevis zila, bet vaigi – dzelteni.

LIELĀ ZĪLĪTE

Parus major

VAI ZINĀJI?

Lielā zīlīte ir visai agresīva: ziemā tā no putnu barotavām spēj aizgaiņāt sīkākus putnus.

PAZĪMES

- melna galva
- balti vaigi
- dzeltena vēderpuse
- melna, gara svītra uz vēdera
- zaļgana mugura
- zilgani spārni
- zilgana, īsa aste

Lielā zīlīte ir vislielākā zīlīte Eiropā un visbiežāk sastopamais viesis cilvēku veidotās putnu barotavās.

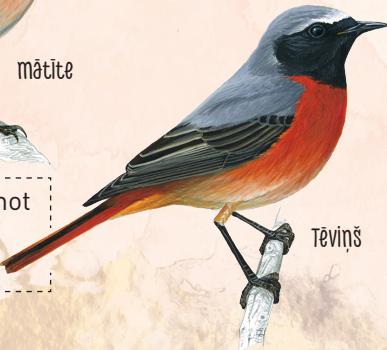
ERICKINŠ

Phoenicurus phoenicurus

mātīte

VAI ZINĀJI?

Erickinš bieži tricinot kustina savu rudo, uzkrītošo astīti.

Tēviņš

PAZĪMES

- tēviņam melna rīkle, balta piere, pelēka galvas un ķermēja virsa
- tēviņam ruda aste, astes sāni un ķermēja apakšpuse
- mātīte pelēkbrūna ar rudu asti, krūtīm un vēderpusi
- mātītei gaiša rīkle, pelnu pelēks vēders un zemastes spalvas

Erickinš bieži sastopams pie mūra celtnēm un tas ligzdo koku dobumos, akmeņu krāvumos, celmos, ēku konstrukciju iedobēs, pažobelēs, arī putnu būrišos, upju krastos, zem koku saknēm.

MELNAIS MUŠKĒRĀJS

Ficedula hypoleuca

mātīte

VAI ZINĀJI?

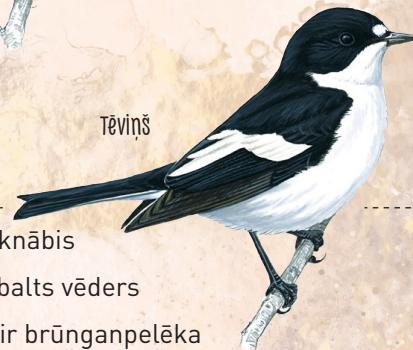
Pēc spalvu maiņas vasaras vidū melnā mušķērāja tēviņi kļūst līdzīgi mātītēm, zaudējot melnbalto tērpī.

Tēviņš

PAZĪMES

- melns knābis
- spilgti balts vēders
- mātīte ir brūnganpelēka
- uz spārniem un astē balti laukumi
- tēviņš riesta tērpā ir koši melnbalts ar diviem baltumiņiem virs knābja

Melnais mušķērājs ir biežākais mazo būrišu apdzīvotājs mežā, kurš parasti kēr kukaiņus gaisā vai uz zemes, turklāt neatgriezoties iepriekšējā vietā pēc laupījuma saķeršanas tā, kā to dara pelēkais mušķērājs.

DZILNĪTIS
Sitta europaea

VAI ZINĀJI?

Dzilnītis ir meža putns ar spēcīgu knābi un lielisku prasmi kāpelēt pa koku stumbriem: šis putns pa koka stumbru spēj iet ar galvu uz leju.

PAZĪMES

- zilganpelēka mugurpuse
- balti vaigi
- melna svītra no knābja caur aci
- spēcīgs knābis

Ja dzilnīša nolūkotā koka dobuma vai būra skreja ir par lielu, dzilnīša mātīte to aizķepina ar māliem līdz vēlamajam lielumam.

MĀJAS STRAZDS
Sturnus vulgaris

VAI ZINĀJI?

Mājas strazds pirms ligzdošanas pats iztīra savu mājvietu.

PAZĪMES

- smails, pagarš knābis
- nosmailoti spārni
- knābis vasarā dzeltens, ziemā – pelēks
- pelēkbrūnas kājas
- apspalvojums melns ar zaļganvioletu spīdumu un sīkiem, gaišiem raibumiņiem
- īsa, taisnstūrveida aste

Rudeņos un ziemās pulcējas milzīgos, trokšainos baros, lai aizsargātos no plēsējiem un veiksmīgāk atrastu barību.

VAI ZINĀJI?

SĪLIS

Garrulus glandarius

Sīlis prot atdarināt dažādu putnu balsis, tai skaitā meža pūci un klijānu. Ierastā sīla balss ir tam raksturīgais kērciens.

PAZĪMES

- sarkanbrūns ķermēņa apspalvojums
- melna bārdas svītra
- melna aste
- garākas spalvas galvas virspusē
- balts vēders
- balta virsaste
- balta rīkle
- liels, zili balti melnraibs laukums uz spārna

Sīlis ir viens no tiem retajiem putniem, kas veido barības krājumus ziemai, zem sūnām, koku mizas, koku dobumos vai spraugās slēpjot ozolzīles un riekstus.

VAI ZINĀJI?

PELĒKĀ VĀRNA

Corvus cornix

Pelēkā vārna ir
loti gudrs putns.

Piemēram, tā
vienmēr izdomā,
kā oriģināli iegūt
barību – noliek riekstu
automašīnas celā, lai
tas tiktu pārķelts,
izvelk ūdenī ieliktas
makšķerauklas, lai
nozagtu zivis, u. tml.

PAZĪMES

- melni spārni
- melna aste
- melna galva un kakla priekšpusē
- pelēka mugurpuse
- pelēka vēderpuse
- melns knābis
- tumšbrūnas acis
- plati spārni

Pelēkā vārna pēc izmēra ir līdzīga kraukim, taču kraukim
viss apspalvojums ir melns un pieaugušam putnam pie
knābja pamata ir kails, gaišs laukums.

KRAUKIS

Corvus frugilegus

VAI ZINĀJI?

Kraukis pa zemi pārvietojas solojot.

PAZĪMES

- melns apspalvojums ar zilganu spīdumu
- balts laukums uz sejas pie knābja un rīkles
- slaidu, smails, gaišs knābis
- melnas kājas
- brūnas acis
- noapaļota aste

Krauki ligzdo lielās kolonijās cilvēku tuvumā, veidojot vienā kokā pat vairākas ligzdas, ko ik gadu atjauno, kad atgriežas Latvija no ziemošanas vietām.

KRAUKLIS

Corvus corax

VAI ZINĀJI?

Krauklim ir vienas no lielākajām smadzenēm putnu pasaulē.

PAZĪMES

- spīdīgi melns apspalvojums
- ar violetu vai metāliski zilu spīdumu
- kīlveidīga aste
- stāva pierē
- augsts pakausis
- spalvas ap rīkli atgādina bārdu
- melnas spalvas uz knābja

Krauklis ir viens no galvenajiem meža "sanitāriem", kas pēc ziemas "uzlasa" kritušos dzīvniekus. Ja krauklis atrod barību, vienuviet ātri sapulcejas arī citi kraukļi no tālas apkartnes.

ŽAGATA

Pica pica

PAZĪMES

- melna galva un knābis
- balts vēders
- balti laukumi uz pleciem
- melni spārni ar zilganzaļu spīdumu
- gara, melna aste
- garas, melnas kājas

Elegants un ļoti apķerīgs, bet ķildīgs un tramīgs putns, kas neliāž cilvēku tuvu sev klāt. Žagata ir visēdāja un prasmīga barības slēpēja.

VAI ZINĀJI?

Atkarībā no apgaismojuma žagatas apspalvojums var izskatīties atšķirīgs.

BRŪNĀ ČAKSTE

Lanius collurio

VAI ZINĀJI?

Brūnā čakste parasti ligzdo dzeloenainu krūmu un koku vai jaunu skujkoku zaros.

PAZĪMES

- melnas acis, knābis un kājas
- īsi spārni
- gara aste
- tēviņam sarkanbrūna mugura, pelēka galvas virsa un gaiša vēderpuse
- tēviņam caur aci melna, plata svītra
- mātītei riekstbrūna mugura, brūngana pierē un acs svītra
- mātītei vēderpusē zvīņveida raksts

Ja barības ir daudz, brūnā čakste veido uzkājumus, uzspraužot kukaiņus un pat sīkos grauzējus uz ērkšķiem vai asiem koku zariņiem.

ZALŽUBĪTE
Carduelis chloris

mātīte

tēviņš

VAI ZINĀJI?

Zaļžubītei ir spēcīgs knābis, kas palīdz veikli lobīt sēklas.

PAZĪMES

- sārts knābis
- dzeltenīgi olīvzaļš apspalvojums
- dzelteni laukumi spārnu ārmalā
- sēžot dzeltena svītriņa spārna ārmalā
- mātīte ir pelēcīgāka

Riestojot tēviņa lidojums atgādina tauriņa plivināšanos, tā demonstrējot koši dzeltenas spārnu un astes malu spalvas.

ŽUBĪTE
Fringilla coelebs

mātīte

tēviņš

VAI ZINĀJI?

Žubīte parasti dzied, tupot kāda zara galā koka vainaga lejasdaļā.

PAZĪMES

- divas baltas svītras uz spārniem
- olīvzaļa muguras lejasdaļa
- melna aste ar baltām malām
- zilganpelēka galvas virspuse
- rūsganbrūni galvas sāni
- rūsganbrūna vēderpuse un rīkle

Latvijā žubīte ir visbiežāk sastopamā putnu suga: sastopama visu veidu mežos, dārzos, parkos.

DZELTENĀ STĒRSTE

Emberiza citrinella

VAI ZINĀJI?

Dzeltenā stērste ir viena no biežāk sastopamajām atklātas ainavas sugām Latvijā, ko viegli atpazīt pēc tās dziesmas atveidojumā "dzer, dzer, dzer pieeeenu".

PAZĪMES

- dzeltenīgs putns
- tēviņš – koši dzeltens
- mātīte – dzeltenpelēka
- pagara, šķelta aste, ruda virsaste
- pelēks, konusveidīgs knābis
- sārtas kājas
- raiba mugura

Vasaras periodā dzeltenās stērstes uzturas pa pāriem, bet ziemas laikā tās veido barus, kas kopīgi barojas un nakšņo.

LATVIJAS ORNITOLOGIJAS BIEDRĪBA

Putni ir mūsu dabā.

Mēs iestājamies par putnu daudzveidību un dzīvotspēju savvaļā jau trīs desmitgades – kopš 1985. gada.

Rūpējamies par savvaļas putnu izpēti, aizsardzību un dzīvotņu saglabāšanu.

Dalāmies zināšanās ar sabiedrību par putnu dzīvi.

Sadarbojamies ar valsts un sabiedriskām dabas aizsardzības organizācijām.

Mūsu paspārnē iznāk vienīgais žurnāls par putniem latviešu valodā – "Putni dabā".

Latvijā pārstāvam starptautisko putnu aizsardzības organizāciju *BirdLife International*.

Pašreiz, pulcējoties zem Latvijas nacionālā putna – baltās cielavas – simbola, esam gandrīz aptuveni 600 biedru, kurus vieno interese par putniem, to izpēti un aizsardzību.

Esam atvērti ikviens, kurš grib darīt labus darbus lielākajā dabas organizācijā Latvijā, klūstot par biedru, vai vēlas atbalstīt putnu aizsardzību ar ziedojumu.

MĒS RŪPĒJAMIES PAR DABAS DAUDZVEIDĪBU CILVĒKU UN PUTNU LABKLĀJĪBAS VĀRDĀ

#PutnuVērošana #TornuCīnjas #PutniLatvijā #Prakses
#PutnuBalsis #PutniDabā #PutnuMonitorings #DzīvaisPavasaris
#GadaPutns #Ornitoloģija #LatvijasLigzdošoPutnuAtlants
#BirdLifeInternational #MežsIrMājas #ParPutnuDzīvi

MĒS ESAM (P)AR PUTNIEM

Pievienojies Latvijas Ornitoloģijas
biedrībai un citiem putnu
draugiem **virtuāli vai klātienē!**

ZIEDO labiem darbiem:

Latvijas Ornitoloģijas biedrība
LV34HABA000140J035491

- [Facebook.com/lob.lv](https://www.facebook.com/lob.lv)
- [Twitter.com/lob_lv](https://twitter.com/lob_lv)
- [Instagram.com/lob_lv](https://www.instagram.com/lob_lv)
- www.lob.lv**

Par putnu novērojumiem ziņo:

www.dabasdati.lv

Sabiedrības integrācijas
fonds

HEIDELBERGCEMENT

"Mans pirmais putnu noteicējs" ir sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par "Mana pirmā putnu noteicēja" saturu atbild Latvijas Ornitoloģijas biedrība.

Papildinājums tapis ar HeidelbergCement
atbalstu programmas "Spring Alive" ietvaros.

Māksliniece: Līga Zīle Balode, izmantoti arī Maika Langmana (Mike Langman, rspb-images.com) zīmējumi.